

Cumiscion per la liturgia

Laudé Die te plu lingac Indicazions per la adurvanza de rujeneda tla liturgia

1. Plu sort de rujenedes y la fede zelebreda tla liturgia

1.1 La rujeneda y pudëi rujené da pert dla persona ie velch che à da nfé cun la realtà dla criazion de Die. La varietà di lingac o dla rujenedes fej pert dla varietà dla criazion, che porta pro, sciche duta la criazion, ala glorificazion de Die.

1.2 La Sacra Scritura conta suënz de deficulteies che l popul d'Israel y la Dlieja jëuna ova a unì òra cun d'autri populi y cun jënt de d'otra minonghes religiuses. La pesc danter i populi y chël savëi da ti vester a spartizions vën cunsidrà sciche n sèni dl tëmp de salvëza.

1.3 L 2o Cunzil Vatican à ratà sciche un de si duvëires plu mpurtanc chël de njinië cà la "mëisa dla Parola de Die" miec y plu rica. La liturgia tla rujeneda de l'oma ie tlo n sèni drët tler. A pudëi adurvé la rujeneda de l'oma ti vën data nscì la puscibeltà de tò pert ala zelebrazion plu ativamënter, cun na majera cunvinzion y cun plu utl.

2. La situazion en cont dla rujenedes tla diozeja de Bulsan-Persenon

2.1 Salvé la pesc y l cunviver te nosc raion ie de gran mpurtanza per la Dlieja. Chësc se mostra nce pra la soluzion de problems de rujeneda tl dedite dla Dlieja. La situazion normela en con' dla funziions de dlieja ie chëla dla adurvanza de una na sël rujeneda, ma te situazions spezieles vâl debujën de se judé cun doi o plu rujenedes.

2.2 Tla Ladinia se desmostra de chël na situazion defin carateristiga. Do l 2° Cunzil Vatican à la rujeneda ladina for deplù giatà lerch tla funziions de dlieja. Purempò uel la populazion ladina nce inant tení cont dla doi outra rujenedes dla provinzia. L'ie da respeté chi che nchin s'ën à prià per talian o per tudësch.

2.3 N aiut dëssel unì pità tla diretives per la s. mësses te plu lingac. Ma la dumandes che se prejentea ne possa nia meré uní resoltes per mesun de diretives y prescrizions; la va dantaldut debujën de uní ora en pesc mpralauter.

2.4 Te Südtirol vëniel pità plu servijes de dlieja sibe te una che / o te l'autra rujeneda, y chël no mé ntan la funzioms, ma nce pra la urganisazion dla diozeja, dla pluanies y dla assoziacions. L'esperienza à mustrà che chësta vën ududa pra nëus na bona soluzion per cie che reverda l problem de rujeneda.

2.5 Ma purempò vëniel udù ite che l'ie drët che te cërta situazioms vëniel tení dlieja te plu lingac. Chësta directives ulëssa iust se dé jù cun chësta sort de funzioms de dlieja te doi o, plu avisa, te plu lingac, y chël davia che te Südtirol iel mo for na cërta arteniënza en con' de funzioms te deplù lingac. L documënt dëssa nce, per chël che reverda la rujeneda, judé a savëi co fé la funzioms de dlieja ti luesc de turism.

3. La rujenedes tla s. mëssa

La mëssa tla rujeneda de l'oma

3.1 La jënt à na rejon sun si rujeneda de l'oma. Truepa persones de religion, se tën dassënn de bon a pudëi prië y zelebré la mëssa te si rujeneda de l'oma. Daviadechël vél la s. mëssa tla rujeneda de l'oma coche situazion normela.

Cun la funzioms de dlieja fates tla rujeneda de l'oma nes vën a lum truep valores:

3.1.1 La pusizion che n tol en cont dla rujeneda te dlieja se liëia cun la esperienzes fundamenteles dla persona fates da pitl y ti ani de scola. A chësta maniera vën cunservà l liam che un à cun la educazion religëusa che ti ie unida data tla rujeneda de l'oma.

3.1.2 Truepa jënt se dejidra de pudëi te si rujeneda natìa mpander la esperienzes plu sentides che i à abù, y tlo ie chëles che à da nfé cun la religion che tol ite, aldò dla zircustanza, truepa luegia.

3.1.3 Prië tla rujeneda de l'oma ie na cossa de gran mpurtanza.

3.1.4 La adurvanza dl tudësch y dl talian tla funzioms, desvaliva aldò di raions, à na tradizion da seculi.

3.1.5 Tla valedes ladines, te chëles che l ladin ne fova nia lingaz de liturgia, se fej s'ën la dumanda do l'adurvanza dla rujeneda ladina for plu audí.

La mëssa te plu rujenedes

3.2 La adurvanza de deplù rujenedes pra la medema mëssa, che pò vester n debujën per gauja de zircustanzes defrëntes, dà esprescion a valores che ie de mpurtanza per la cumunità:

3.2.1 Tla funziuns fates te plu lingac vëniel mustrà varietà y unità danter i cristians dla pluania y dla diozeja.

3.2.2 L vën tenì cont de chëi che rejon a mé una na rujeneda y ne pò nia tò pert a na mëssa tenida te si rujeneda.

3.2.3 Cun adurvé plu rujenedes vëniel tenì cont dla cultura y identità particulëra de uniun che fej pea pra la zelebrazion.

3.2.4 Davia che persones de rujeneda defrënta viv deberiëda nce tla vita de uni di y te chëla publica, dëssa chësc pudëi se spiedlé nce tla vita de fede.

3.2.5 La mëssa te plu rujenedes ie nce n spiedl dla situazion te nosta tiëra, te chëla che jënt de rujeneda defrënta viv deberiëda.

4. La dezijion da tò pra mësses te una o te plu rujenedes o lingac.

4.1 N à la rejon sun la rujeneda de l'oma, ma n à nce l duvëir de se giaurí ai autri, nce a chëi de n'otra rujeneda. A dezider ce pertes dla mëssa che dëssa uní purtedes dant te n'otra o te plu rujenedes, iel da respeté la situazion cuncreta y tení cont de chëla.

4.2 Nsci pòssel vester gaujes defrëntes che cunsiëia la pluanies a fé la mëssa te deplù rujenedes:

4.2.1 On pluanies de plu rujenedes, te chëles che la cura d'anes ie tla mans de un sël veve.

4.2.2 On pluanies plutosc de una rujeneda, te chëles che ntan cërta periodes de tëmپ deplù turisc', che ne cunësc nia la rujeneda dl luech, vën a mëssa.

4.2.3 L ie nce mësses te pluanies de plu rujenedes che ne possa nia uní zelebreds doi iëdesc (per ejëmpl: da Nadel, i ultimi trëi dis dl'ena santa, pra la cunfermazion, da juebia dai andli y nsci inant).

4.2.4 Per gauja de situaziuns de familia, o per dí de grupes, cunvëniel a tení la mëssa te plu rujenedes pra vel ucajions (noza, batëisum, supeltura); te chësc cajo iel da tení cont di dejidërs de chi che l se trata.

5. Vel' de fundamentél per l'adurvanza dla rujenedes pra mësses te deplù rujenedes

La adurvanza di lingac pra la mësses te deplù rujenedes ne pò nia uní reguleda te si ultima particulariteies. Daviadechël ne n'unirál te chël che vën dit tlo inant, nia metù dant regules, ma plutosc vëniel dat vel' indicazion fundamentela, co che tla cumuniteies de dljeja la unità y la varietà possa uní tëutes en

cunscidrazion cun adurvé plu rujenedes. L ne stà nia bèn sèura se tení a na mentalità de proporz pra la s.mëssa.

5.1 Valguna pertes dla zelebrazion vèn purtedes dant te plu rujenedes, per ejèmpl l salut, l nvit al sèni de pesc, l cumià ala fin dla s.mëssa. De regula dës-sun schivé de fé traduzions te n'otra rujeneda de pertes de mëssa: sciche p.ej. dla perdica, de paroles che n dij dan ora pra la letures o de paroles ala fin dla mëssa.

5.2 L'esperienza de plu prevesc, che manejea pluanies de deplu rujenedes, nes recumanda che l ie miec adurvé pra la mëssa una na rujeneda sc'che prinzi-pe-la y tl medemo tèmp tení cont aldò dl'otra o, perdí, dl'autres.

5.3 Pertes dla mëssa che toca adum de cuntenut (p.ej. vaniele, canonn) ne dës-sun nia partí sù cun mudé rujeneda.

5.4 N dëssa purvé de vester a tant da fé pea nce pra la cianties y urazions, che ne vèn nia purtedes dant tla propria rujeneda de l'oma. A crí ora la cianties dëssun tení cont de duta la rujenedes. Cianties repurtedes nce tl'otra rujene-des pò uní ciantedes deberièda; la strofes pò nce uní ciantedes baratan jù ruje-neda l'una l'otra. Curta atlamazions a una o plu ujes te una na rujeneda, che lièia dutes, ie drèt adatedes tl cianté deberièda.

5.5 A njiniè ca dant dut dëssa tò pert trueps de chëi che à tlo da nfé, chësc vél dantaldut pra ucajions particulères.

5.6 De regula dëssa i tesc' puscibelmënter uní liec dant da letëures de rujeneda de l'oma.

5.7 La rujeneda, te chëla che vèn zelebreda la mëssa, dëssa puscibelmënter uní fata al savèi dan ora.

5.8 Na parola speziela merita l latin che ie la vedla rujeneda dla Dlieja. La cu-nenscënza de n valgun tesc' y de n valguna cianties tla rujeneda latina fej da liam cun la vedla tradizion dla Dlieja y ie na esprescion de cumenanza pra la ancuntes nternaziuneles. Nce i cores de dlieja ti dà pëis al patrimonie tradi-ziunel dla mujiga de dlieja.

5.9 Avèi ala man propostes de funzions de dlieja cun la traduzion dl medem test tl' altra rujeneda possa vester n aiut per chëi che tol pert.

6. La zelebrazion formela dla mësses te plu rujenedes

Pra na zelebrazion te plu rujenedes iel plu cosses da cunscidré y tení cont:

6.1 La mesura dla adurvanza dla plu rujenedes vèn tèuta aldò che n valutea la situazion particulera, nce do avèi rujenà cun la grupes de un y l'auter lingaz.

Nsci possun se aspité na cërta valivanza, a na maniera che deguna dla grupes se sènte lasceda sun na pert.

6.2 Chël che n dëss almanco fé per respeté na mendranza d'otra rujeneda pra la s.mëssa ie l salut al scumenciamënt, l nvit al sèni de pesc y n' audanza o augure dan la benedëscion ala fin.

6.3 Leprò dëssel danz uní metù pro almanco mo na pert cunsistènta dla mëssa cun ti dé ucajion a na letura o a vel' suplica. La ne se trata de regula nia mé de lascé vester cun dé n salut o cun dé na parola de cumià.

6.4 Na forma mpue plu plëina de co tení cont dla grupes defrëntes de rujeneda vën arjonta a partí sù tan che la va valif la pertes dla zelebrazion. Ce una dla pertes ie da tení te una o l'otra rujeneda, chël dëssa uní fat ora pra la preparazion. Na tel forma, plu y miec partida sù, se damanda sambën n majer lëur y l'aiut de deplù leprò.

Apruva dal Vescul de Bulsan-Persenon, Dr. Wilhelm Egger, ai 28 de setëmbër 1998.